

Gliwice 23.12.2024

dr hab. inż. arch. Tomasz Bradecki, prof.PŚ
Wydział Architektury Politechniki Śląskiej
Katedra Urbanistyki i Planowania Przestrzennego
Akademicka 7
Gliwice 44-100
Tomasz.bradecki@polsl.pl

Recenzja

Dotycząca głównego osiągnięcia naukowego dr inż. arch. Agnieszki Szumilas tj. monografii naukowej pt. „Przestrzenie parkingowe w urbanistyce współczesnych osiedli mieszkaniowych w Polsce. Planowanie, realizacja, przyszłość.” oraz ocena istotnej aktywności naukowej i dorobku naukowo-badawczego, dydaktycznego oraz organizacyjnego.

I. PODSTAWA OPRACOWANIA

Podstawą do wykonania recenzji jest pismo 4/10/D01/2024 z dnia 10.10.2024 Rady Dyscypliny Naukowej w sprawie wyznaczenia na recenzenta i członka Komisji Habilitacyjnej w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego oraz Uchwała nr 4/01/RDND01/2024-2028 z dnia 02.10.2024. Przy opracowaniu recenzji kierowano się także opisem wymogów jakie spełniać winna rozprawa habilitacyjna).

Podstawa prawna

Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2018, poz. 1668, z późn. zm.)

Podstawa merytoryczna

Dokumentacja zawierająca:

1. Wniosek o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego wraz z załącznikami (autoreferat w j. polskim i j. angielskim, dyplom nadania stopnia doktora nauk technicznych , wykaz dorobku, wybrane publikacje naukowe)
2. Monografia pt. *Przestrzenie parkingowe w urbanistyce współczesnych osiedli mieszkaniowych w Polsce. Planowanie, realizacja, przyszłość*. Wrocław, Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, 2023
3. Elektroniczna wersja dokumentacji (pen-drive).

II. SYLWETKA KANDYDATKI

Dr inż. arch. Agnieszka Szumilas uzyskała tytuł magistra inżyniera architekta na Wydziale Architektury Politechniki Wrocławskiej w 2009 roku. Promotorem pracy pt *Koncepcja przekształceń urbanistycznych północnej części dzielnicy Fordon w Bydgoszczy* był prof. dr hab. inż. arch. Robert Masztalski. Pani Szumilas podjęła następnie studia doktoranckie na Wydziale Architektury Politechniki Wrocławskiej i obroniła doktorat w 2014 roku. Tematem rozprawy doktorskiej był *Wpływ lokalizacji współczesnych obiektów handlowych na strukturę przestrzenną miast podregionu wrocławskiego* , a promotorem był prof. dr hab. inż. arch. Robert Masztalski. Pani Agnieszka Szumilas była zatrudniona w Katedrze Urbanistyki i Procesów Osadniczych, na Wydziale Architektury Politechniki Wrocławskiej od 2016 roku (na stanowisku asystenta od 2016 do 2017 oraz na stanowisku adiunkta od 2017 do czasu obecnego).

III. OCENA OSIĄGNIĘCIA NAUKOWEGO

Przedłożona do recenzji monografia autorstwa Agnieszki Szumilas pt. *Przestrzenie parkingowe w urbanistyce współczesnych osiedli mieszkaniowych w Polsce. Planowanie, realizacja, przyszłość* została przez Kandydatkę wskazana jako główne osiągnięcie naukowe, mające stanowić podstawę nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk technicznych. Publikacja została wydana w 2023 roku przez Oficynę Wydawniczą Politechniki Wrocławskiej. Recenzentami monografii byli dr hab. inż. Anna Bazan-Krzywoszańska prof. UZ oraz dr hab. inż. arch. Magdalena Belof.

Opracowanie liczy 135 stron wraz ze spisem bibliografii oraz materiału ilustracyjnego. Praca ma czytelną strukturę z właściwie dobranym materiałem ilustracyjnym, opracowanym na odpowiednim poziomie graficznym i edytorskim.

1.. Uwagi ogólne

Tematyka podjęta w monografii jest aktualna , dotyczy zakresu planowania oraz projektowania urbanistycznego, a także projektowania urbanistyczno-architektonicznego. Problematyka przestrzeni parkingowych oraz ich percepcji jest powszechnie znana najczęściej z perspektywy użytkownika (kierowcy). Nie jest jednak oczywista z perspektywy planistycznej, urbanistycznej i ekonomicznej w odniesieniu do zabudowy mieszkaniowej w Polsce. Jest to szczególnie istotne w aktualnym momencie rozwoju cywilizacyjnego, w którym zmianom podlegają: zapotrzebowanie na codzienne podróże z miejsca zamieszkania, rozwój technologiczny ogólnodostępnych środków transportu oraz świadomość proekologiczna ludzi. Jednocześnie Polska jest jednym z wiodących krajów w Europie o jednym z najwyższych wskaźników ilości samochodów przypadających na 1000 mieszkańców. Fakt, że wynik ten osiągnęliśmy w krótkim czasie ok. 30 lat znajduje odzwierciedlenie w otaczającej nas rzeczywistości.

Autorka słusznie zwraca uwagę na znaczenie samochodów w przestrzeni miast oraz na rolę jaką motoryzacja odegrała w procesie kształtowania ich rozwoju w przeszłości i współcześnie. Przedstawione i przeanalizowane zmiany polityki w zakresie realizacji potrzeb parkowania stanowią bardzo dobry przykład w jaki sposób parkingi mają wpływ na współczesną przestrzeń zamieszkania.

Liczne odniesienia do obowiązujących uwarunkowań legislacyjnych i planistycznych stanowią o wartości pracy. Wskazują w jaki sposób planowanie przestrzeni parkingowych zadecydowało o sposobie myślenia i projektowania współczesnej zabudowy mieszkaniowej.

Znaczną wartością pracy jest fakt, że stanowi ona podsumowanie wieloletnich badań autorki, które dotyczą zarówno elementów planistycznych i legislacyjnych, jak i badań lokalnych na wybranych przykładach w szerokim przedziale czasowym. Atutem monografii jest jej czytelność i zwięzłość, a autorskie schematy i wykresy wydatnie podkreślają szczegóły zrealizowanych badań.

2.. Przedmiot i zakres pracy

Przedmiotem pracy są przestrzenie parkingowe w urbanistyce współczesnych osiedli mieszkaniowych, zlokalizowanych w Polsce. Zakres czasowy badań szczegółowych obejmuje okres 1971–2020, jednak część przytoczonej literatury oraz szeroko rozumianej teorii wykracza poza ten okres.

3.. Cel metoda i konstrukcja pracy

W pracy określono cel główny, którym jest przedstawienie teoretycznych wytycznych oraz praktycznych działań związanych z kształtowaniem przestrzeni parkingowej w urbanistyce współczesnych osiedli mieszkaniowych w założonym okresie czasu. Ponadto autorka określiła cztery cele szczegółowe tj. określenie ewolucji zapisów planistycznych, przedstawienie transformacji przestrzeni postojowych, analiza artykułów zamieszczonych w codziennej prasie, przegląd doświadczeń wybranych krajów w kształtowaniu standardów parkingowych dla terenów mieszkaniowych.

Główną tezę pracy jest stwierdzenie, iż przestrzenie parkingowe w urbanistyce osiedli mieszkaniowych podlegały znacznym przekształceniom pod względem ich planowania oraz realizacji.

W pracy zastosowano następujące metody badawcze: studia literatury, studia dokumentów planistycznych, badania własne poprzez przegląd archiwaliów, badania własne in situ wraz z autorskimi analizami.

W pracy przyjęto następujące etapy badawcze:

ETAP 1. Analiza standardów parkingowych ujętych w archiwalnych oraz obowiązujących dokumentach planistycznych,

ETAP 2. Analiza lokalizacji parkingów oraz ich przekształceń dla osiedli wykonanych w technologii wielkopłytkowej oraz zespołów mieszkaniowych wykonanych po 2000 r.,

ETAP 3. Analiza codziennej prasy w kontekście znaczenia samochodu w mieście oraz problemu parkowania,

ETAP 4. Analiza doświadczeń wybranych krajów w kontekście kształtowania współczesnych standardów parkingowych oraz działań związanych z minimalizacją miejsc postojowych w przestrzeni osiedla.

Praca składa się z 7 rozdziałów:

ROZDZIAŁ I. Wstęp

ROZDZIAŁ II. Wprowadzenie. Doświadczenie europejskich miast względem kształtowania przestrzeni parkingowych na terenach mieszkaniowych

ROZDZIAŁ III. Rozwój motoryzacji w Polsce i jego konsekwencje dla urbanistyki

ROZDZIAŁ IV. Standardy parkingowe jako podstawa planowania

ROZDZIAŁ V. Parking w oczach mieszkańców Wrocławia. Analiza źródeł prasowych

ROZDZIAŁ VI. Przestrzeń parkingowa wybranych osiedli mieszkaniowych Wrocławia

ROZDZIAŁ VII. Podsumowanie

Konstrukcja pracy jest czytelna i poprawna.

Rozdziały II i III stanowią właściwe wprowadzenie w problematykę w Polsce i Europie. W rozdziałach przedstawiono jak zmieniała się perspektywa i znaczenie mobilności oraz przestrzeni parkingowych w miastach.

Rozdział IV pt. Standardy parkingowe jako podstawa planowania jest zdaniem recenzenta najbardziej istotny z punktu widzenia kształtowania polityki parkingowej w miastach dziś i jutro. Przytoczone w rozdziale przykłady różnych zapisów planistycznych w różnych miastach wraz z komentarzem wydają się być znakomitą ilustracją problemu. Przedstawiono jak miasta w zależności od skali oraz intensywności zabudowy próbują rozwiązywać problem parkingowy w sposób systemowy.

Rozdział V pt. Parking w oczach mieszkańców Wrocławia. Analiza źródeł prasowych, znakomicie ilustruje zmiany sposobu postrzegania przestrzeni parkingowych przez społeczność. Szczególnie wnioski z analiz najstarszych materiałów prasowych pokazują cały proces zmian postrzegania oraz problematyki parkowania w miastach.

W rozdziale VI na uwagę zasługują autorskie ilustracje np. il. 40 s. 97, il. 41 s. 98 będące wynikiem analiz przestrzeni parkingowych wybranych osiedli Wrocławia. Te wraz podanymi danymi liczbowymi ilości i powierzchni miejsc parkingowych ilustrują problem w jaki sposób zagospodarowano przestrzeń dla tych przykładów. Rozdział VI przedstawia problematykę i rzeczywistość versus założenia teoretyczne i wskaźniki parkingowe opisane w rozdziale IV.

Rozdział VII podsumowujący wskazuje następujące etapy modelu rozwoju przestrzeni parkingowych A. Intensyfikacja, B. Optymalizacja, C. Minimalizacja. Autorka podsumowuje: *Prezentowany model rozwoju parkingów osiedlowych widoczny był pośrednio we wszystkich etapach badań, jak analizy literaturowe, regulacje planistyczne, zmiany struktury parkingowej osiedla czy opinie mieszkańców.*

Autorka słusznie stawia diagnozę problemu:

W ciągu kilkudziesięciu lat znacznie zmieniła się mobilność mieszkańców miast. Kiedy auto było przedmiotem luksusowym, jego przestrzeń, w tym przestrzeń parkingowa była towarem ogólnodostępnym. W przeciagu

kilkudziesięciu lat sytuacja odwróciła się. Samochód jest obecnie stosunkowo tanim środkiem przeznaczonym do codziennych podróży, natomiast znacznie wzrosła wartość terenów parkingowych.

Rozdział VII podsumowujący bardzo dobrze przedstawia wyzwania związane z mobilnością. Wyjątkiem jest podrozdział 7.5.3 (opisano w uwagach).

4.. Uwagi recenzenta

Przeprowadzone rozważania zrealizowane są na bardzo dobrym poziomie, jednak po przeczytaniu nasuwają się pytania:

- Tematyka rozprawy została skoncentrowana na infrastrukturze dedykowanej dla samochodów. W pracy znajdują się liczne odniesienia do problematyki związanej z mobilnością indywidualną z wykorzystaniem rowerów. Zostało to dosyć dobrze opisane i wytłumaczone. Zdaniem recenzenta brak jednak wyraźnego ogólnego uzasadnienia lub fragmentu tekstu we wstępie lub innym rozdziale, w jaki sposób autorka odnosi się do najnowszych systemowych rozwiązań transportu indywidualnego tzn. systemów rowerów ogólnodostępnych oraz hulajnóg (skuterów elektrycznych) i jaki jest ich wpływ na politykę parkingową. Powyższe znacząco wpływają na współczesną mobilność miejską. Przykładem może być wrocławski rower miejski (wg. Wyszukiwarki google 1250 rowerów i 230 stacji (wyszukiwanie 22.12.2024), oraz inne (np. Lime obecny w wielu miastach). Zdaniem recenzenta wpływ powyższych jest rosnący.
- W odniesieniu do wskaźnika motoryzacyjnego autorka bardzo często wspomina o wskaźniku parkingowym jako istotnym dla rozwoju i charakteru powstających i planowych terenów mieszkaniowych. Opisany wskaźnik parkingowy dotyczy ilości miejsc postojowych dla samochodów osobowych na mieszkanie. Wobec rozwoju innych środków transportu indywidualnego (np. rower) ciekawe byłoby odniesienie do wskaźnika parkingowego rowerowego dla nowych terenów mieszkaniowych. Wg niektórych badaczy taki wskaźnik może mieć wpływ na kształtowanie zabudowy mieszkaniowej. Ponadto istnieją przykłady inwestycji w miastach europejskich (np. Holandia), w których realizacja miejsc parkingowych rowerowych jest obligatoryjna.
- Niezrozumiały wydaje się być rozdział 7.5.3. *Zmiana znaczenia samochodu podczas pandemii COVID-19*, który jest rozdziałem kończącym opracowanie. Rozważania zawarte w rozdziale mają swoje

uzasadnienie, jednak wydaje się, że nie powinny one mieć miejsca w podsumowaniu. Rozdział wprowadza czytelnika na nowy wątek, który wymagałby rozwinięcia i odniesienia do wybranych części pracy. Przytoczone w rozdziale wnioski z badań innych badaczy nie są spójne lokalizacyjnie oraz logicznie (przytoczono różne badania na temat wykorzystania różnych środków transportu w różnych lokalizacjach na świecie). W związku z powyższym naturalne wydawałoby się pominięcie tego podrozdziału.

- Uwagi językowe: pracę czyta się z dużą przyjemnością i zrozumieniem. Zdaniem recenzenta w wybranych miejscach warto by konsekwentnie używać języka profesjonalnego np.: zamiast *Parking w oczach mieszkańców Wrocławia. Analiza źródeł prasowych* można zatytułować *Przestrzenie parkingowe w ocenie mieszkańców Wrocławia – analiza na podstawie źródeł prasowych*. Analogicznie Rozdział 7.5 *Quo vadis mobilności* można zatytułować *Przyszłość mobilności miejskiej*
- Uwagi techniczne: Niektóre ze schematów są opracowane bardzo małymi czcionkami, co utrudnia czytanie np. s.1 str. 7, s.2 str. 11, s.13 str. 106
- Powyższe uwagi nie mają wpływu na całościową bardzo dobrą ocenę rozprawy.

5.. Aplikacyjność badań

Przeprowadzone przez autorkę rozważania mają walor aplikacyjny. Na podstawie wyników przeprowadzonych badań czytelną staje się teza, jak bardzo przestrzenie parkingowe i szeroko rozumiana mobilność na wpływ na kształtowanie współczesnych osiedli mieszkaniowych. Przedstawione przez autorkę elementy polityki parkingowej w miastach oraz powiązane z parkowaniem aspekty ekonomiczne i społeczne są szczególnie istotne aktualnie (2024), kiedy rozpoczyna się proces przygotowania planów ogólnych w miastach, co można rozumieć jako nową perspektywę w związku z odejściem od obowiązujących Studiów Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego, a także Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego. Tak więc możliwe jest nowe spojrzenie na zagadnienie wskaźników parkingowych oraz zastosowanie innych rozwiązań wspomagających.

Na podstawie powyższych uzyskane przez autorkę rezultaty badań mogą znaleźć zastosowanie w praktyce urbanistycznej, a także w planowaniu przestrzennym. Należy więc uznać, że przedstawione opracowanie jest

osiągnięciem w zakresie rozwoju teorii urbanistyki, tak więc przedłożona do oceny monografia stanowi według recenzenta osiągnięcie spełniające wymogi ustawowe.

6.. Podsumowanie

Rozprawę habilitacyjną należy ocenić bardzo wysoko. Tematyka, sposób przeprowadzenia wywodu, wnioski oraz potencjalna aplikacyjność badań w przyszłym kształtowaniu polityki i strategii rozwoju opracowywanych dla terenów mieszkaniowych oraz transportu miejskiego są poprawne i wnoszą świeże spojrzenie na niniejsze zagadnienie. Badania stanowią nowatorskie i przekrojowe ujęcie problemu.

IV. OCENA POZOSTAŁEGO DOROBKU

Na dorobek autorki składają się osiągnięcia w działalności naukowej, dydaktycznej oraz inne w współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym.

1.. Ocena istotnej aktywności naukowej

Po uzyskaniu doktoratu habilitantka wykazała się aktywnością, której efektem są:

11 artykułów w czasopismach naukowych, 2 rozdziały w monografiach, 1 publikacja popularnonaukowa. W latach 2016-2024 zrealizowała 10 wystąpień na konferencjach naukowych (krajowych i zagranicznych).

Sumaryczna wartość punktowa wszystkich osiągnięć naukowych zgodnie z wykazem czasopism MNiSW to 456 punktów. Wg bazy Google Scholar 53 cytowania z lat 2017-2024 oraz indeks h o wartości 5. Na uwagę zasługują publikacje w wydawnictwach zagranicznych w różnych journalach.

Pani Agnieszka Szumilas brała udział w organizacji 5-ciu konferencji lub wydarzeń o charakterze krajowym lub międzynarodowym. Wykonała recenzje kilkunastu artykułów naukowych dla różnych redakcji czasopism międzynarodowych i krajowych.

Na uwagę zasługuje udział pani Agnieszki Szumilas w działalności badawczej, w tym udział w grantach. W czasie od 1.09.2022 – 31.09.2023 Pani Szumilas była kierownikiem projektu Miniatura finansowanego przez NCN pt. *Ocena*

możliwości zastosowania rozwiązań typu car-free dla polskich osiedli mieszkaniowych na podstawie doświadczeń niemieckiego osiedla Vauban, Freiburg. Ponadto brała udział w charakterze członka zespołu realizującego projekty Horizon Europe (3 projekty) oraz inne. Powyższe wydaje się być bardzo istotne w dorobku, ponieważ nie jest to częste w dyscyplinie architektura i urbanistyka.

2.. Ocena osiągnięć dydaktycznych

Pani Agnieszka Szumilas brała udział w programach naukowo-dydaktycznych ERASMUS BIP (2024), TIME (2024), NAWA SPINAKER (2022). W 2023 brała udział w 25th STP Valencia Staff week w ramach programu Erasmus Plus Staff Training Mobility. Ponadto Pani Szumilas udzielała się w licznych wydarzeniach jako ekspert (debata ekspercka SUIKZP m. Wrocław 2021), współorganizowała międzyuczelniane warsztaty studenckie (Rybczewice, 2023).

W trakcie pracy dydaktycznej w ramach zajęć prowadziła liczne przedmioty związane z projektowaniem urbanistycznym, rewitalizacją, projektowaniem usług publicznych, zespołów mieszkaniowych oraz partycypacji. Wybrane prace studenckie uzyskały nagrody, lub były wyróżniane i doceniane w konkursach. Pani Agnieszka Szumilas wypromowała 4 prace magisterskie i 8 prac inżynierskich, pełniła także funkcję promotora pomocniczego jednej rozprawy doktorskiej (2022). Za swoją działalność habilitantka uzyskała kilka nagród rektorskich.

3.. Ocena działalności pozostałej, w tym współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym

Za najistotniejszy dorobek we współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym należy uznać funkcję Członkini ministerialnego zespołu doradczego do spraw reformy systemu planowania przestrzennego w czasie 2021-2023. Pani Szumilas jest członkinią uznanych organizacji powiązanych z dyscypliną architektura i urbanistyka w tym The Regional Studies Association (RSA), Association of European Schools of Planning (AESOP), International Society of City and Regional Planners (ISOCARP).

Pani Agnieszka Szumilas zrealizowała liczne aktywności dydaktyczno-popularyzatorskie, w tym: organizacja warsztatów architektonicznych w ramach programu eNgage Organizacja cyklu dwunastu warsztatów przeprowadzonych na Wydziale Architektury w ramach projektu „O

budynkach robakach, kilometrowych wieżowcach i ruchomych konstrukcjach, czyli jak rozwój nauki wpłynął na architekturę, listopad 2015 - luty 2016. Organizacja warsztatów z uniwersytetem dziecięcym UNIKIDS w latach 2011-2012. Pani Agnieszka Szumilas realizowała liczne warsztaty w ramach Dolnośląskiego Festiwalu Nauk oraz Dolnośląski Festiwal Architektury.

4.. Podsumowanie

Habilitantka zaprezentowała swoją osobę jako czynnie działającą w zakresie naukowym, dydaktycznym oraz popularyzatorskim w różnych środowiskach nie tylko akademickich.

V. OCENA KOŃCOWA

W konkluzji należy stwierdzić, że główne osiągnięcie – monografię naukową pt. „Przestrzenie parkingowe w urbanistyce współczesnych osiedli mieszkaniowych w Polsce. Planowanie, realizacja, przyszłość.” można uznać za pracę stanowiącą wkład w rozwój dyscypliny naukowej architektura i urbanistyka. Monografia stanowi podsumowanie wieloletnich dokonań naukowo-badawczych autorki.

Pozostałe tj. dorobek autorki oraz jej osiągnięcia w zakresie istotnej aktywności naukowo-dydaktycznej realizowanej nie tylko na Wydziale Architektury Politechniki Wrocławskiej, ale także w aktywnościach w innych jednostkach lub z innymi jednostkami (udział w grantach) należy ocenić pozytywnie. W odniesieniu do powyższego, recenzent stwierdza, że przedstawiony dorobek spełnia wymagania konieczne do nadania tytułu doktora habilitowanego w dziedzinie nauk technicznych w dyscyplinie architektura i urbanistyka w odniesieniu do obowiązujących wymagań ustawowych i w związku z powyższym, wnioskuje o dopuszczenie Kandydatki do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego.

dr hab. inż. arch. Tomasz Bradecki, prof. PŚ